

Handlingsplan for Vest-Agder-museet 2024

Vest-Agder-museet er Sørlandets største museum og skal gjennom bevaring, forskning, formidling og fornying gi publikum gode opplevelser og ny innsikt i livet på Agder.

Nedenstående handlingsplan for 2024 bygger på strategisk plan 2023 – 2027 samt fagplaner for de ulike arbeidsområdene og innsendt søknad til Kulturdepartementet med derværende prioriteringer. Handlingsplanen vil i sin tur danne grunnlaget for avdelingenes årsplaner.

Museets strategiske plan omfatter:

- Solid kunnskapsproduksjon
- Relevant formidling
- Helhetlig samlingsutvikling
- Trygg ivaretagelse
- Aktiv samhandling
- Organisasjonsutvikling
- Forretning

Vest-Agder-museet som organisasjon kan grovt deles i tre:

- Administrasjonen løser fellesoppgaver innenfor økonomi, administrasjon, personal og strategisk myndighetskontakt.
- Fagseksjonen løser felles oppgaver innenfor samlingsforvaltning, koordinering av fellesprosjekter, design, bistand til utstillingsproduksjon, fotobevaring, forskning og markedsføring. Konservatorene i fagseksjonen har også fagansvar for sine respektive tema og arbeider tett med avdelingene om disse.
- Det er ved de geografiske avdelingene/besøksmålene publikum primært treffer museet. Avdelingene har ansvar for formidling, bygningsvern og ivaretagelse av egne anlegg, forskning og kunnskapsoppbygning på eget fagområde osv.

Handlingsplanen vil primært peke på noen hovedprioriteringer innenfor museets aktivitet. En mer detaljert fremstilling finnes i avdelingenes årsplaner og årshjul, som utarbeides etter at budsjettet er vedtatt.

Et sentralt punkt i museets arbeid, er å styrke aktiviteten ute i avdelingene og på de ulike besøksmålene. Dette skal gjøres i dialog med samfunnet vi er en del av. Samtidig har museet en sentral oppgave knyttet til å bevare den samlede mengden antikvariske bygg, gjenstander, foto osv. Museets samlinger er grunnmuren og grunnkapitalen i museets virksomhet.

Budsjettet gjenspeiler en stram økonomi. De begrensede rammene gir utfordringer både knyttet til vedlikehold/sikring av samlingene og det å kunne gi publikum et godt og variert tilbud. Vest-Agder-museet er en arbeidsintensiv organisasjon. Teknisk-industrielle kulturminner som Sjølingstad Uldvarefabrik, Setesdalsbanen og Hestmanden krever store ressurser for å kunne opprettholdes i drift.

Handlingsplanen bygger på tilskudds- og finansieringsnivå slik de er lagt til grunn i budsjettet. Dette betyr at aktiviteten både kan bli redusert, eller økt, ut fra hvor vidt innsendte søknader blir innvilget eller avslått og ut fra endelig tilskuddsnivå fra eiere og andre tilskuddsgivere.

Faglige satsingsområder

Den røde tråden i Vest-Agder-museets arbeid skal være «Vi forteller din historie».

Museets samfunnsrollearbeid er en viktig del av virksomheten og er knyttet opp mot mange av museets avdelinger. Museet definerer arbeidet med tabubelagte temaer og det å gi en stemme til de som ofte ikke blir hørt som vår samfunnsrolle. Dette arbeidet skal forankres i, og springe ut av, museets øvrige virksomhet.

Ut over de ovenfor nevnte to hovedpunktene er museets faglige satsingsområder knyttet til:

- Avdelingenes egenhistorie/lokalhistorie.
- Militær- og krigshistorie, med særlig fokus på 2. verdenskrig og den kalde krigen.
- Maritim historie, med særlig fokus på plastbåtens historie.
- Industrihistorie.
- Bygningsvern og byggeskikk.

Solid kunnskapsproduksjon

I begrepet «solid kunnskapsproduksjon» ligger både forskning, men også handlingsbåren kunnskap og museenes rolle som kunnskapsinstitusjoner i sine regioner og lokalsamfunn.

Vest-Agder-museet vedtok høsten 2019 ny forskningsplan som skisserer hovedlinjene i museets forskningsarbeid. Sentralt står museets faglige prioriteringer: Samfunnsrolle, militær-/krigshistorie, industrihistorie, nyere maritim historie med vekt på plastbåt, bygningsvern og avdelingenes lokalhistorie.

Vest-Agder-museet er en aktiv deltaker i forskernettverk Agder, sammen med bl.a. Aust-Agder-museum og arkiv, Arkivet freds og menneskerettighetscenter, Universitetet i Agder. Museet har også avtale med UiA om hospitering og arbeidspraksis for studenter.

Prosjektet Identity on the Line ble avsluttet i 2023 (finansiert av Creative Europe). Det sammen gjaldt prosjektet «Hva skjer med det ufortalte» (finansiert av Kulturdirektoratet). Det ligger fortsatt mye upublisert intervju materiale knyttet til de to prosjektene. Dette er klausulert materiale som eventuelt må bearbeides av tidligere prosjektleder før det makuleres. Med tanke på de som har delt sine historier, bør dette materialet bearbeides og publiseres. Det legges opp til et prosjekt for å publisere materialet. Prosjektet strekker seg mars-desember 2024 og inntil 80% stilling i nevnte periode.

Ved mange av museets avdelinger drives en aktiv kunnskapsoppbygning knyttet til immateriell kulturarv. Sjølingstad Uldvarefabrik dokumenterer hvordan gamle håndverk knyttet til fabrikk ble utført og arbeider sammen med eksterne aktører med rekonstruksjoner av gamle stoff; Setesdalsbanen holder ved like kompetanse i drift og vedlikehold av damplokomotiver, mens

Hestmanden gjør tilsvarende når det gjelder dampskip. Bygningshåndverkerne bidrar til å holde vedlike og videreformidle tradisjonelle håndverksteknikker.

Arbeidet med museets formidling, enten det er knyttet til lokalhistoriske utstillinger eller annen formidling, fordrer i mange tilfeller forskning og kunnskapsinnhenting for å kvalitetssikre kunnskap og å kunne formidle ny og spennende viten til publikum. Noe av museets forskning knyttes også opp mot deltakelse i nasjonale museumsnettverk, blant annet Nettverk for arbeiderkultur og arbeidslivshistorie.

«Snarthemodugnaðr» er et tverrfaglig forsknings- og formidlingsprosjekt som involverer fagpersoner fra ulike land, ulike fagmiljøer og flere universiteter. Prosjektet arbeider med folkevandringstiden i Agder med særlig vekt på Snarthemofunnet. Prosjektet ledes av Vest-Agder-museet, Tingvatn.

Museet har mål om flere ansatte med konservatorer NMF godkjenning. Museet har mål om en ny konservator med NMF godkjenning i 2024. Dette forutsetter at aktuelle kandidater gis mulighet til å skrive fagfelleverderte artikler som publiseres enten i museets egne årbøker, eller i andre tilsvarende kanaler. Ansatte med stilling knyttet til forskning skal bruke minst 20% av tiden til dette.

Museet vil gjennom pressemeldinger og kronikker jobbe aktivt for å fremme nye forskningsresultater i media. Museets forskere skal publisere to artikler på DigitaltMuseum/museets nettside.

Relevant formidling

Nytt museumsbygg i Kristiansand er en hovedsatsning for Vest-Agder-museet. Museet har store utfordringer med dårlige publikumsfasiliteter og utstillingslokaler som ikke tilfredsstiller krav til klima, sikring og universell utforming. Bygget kan grovt deles i: By- og regionhistorisk utstilling (basisutstilling), båthall og flytende utstilling med maritim historie/plastbåtens nasjonale historie, lokaler for temporære utstillinger, konserveringsatelier og utstillingsverksted. Bygget skal være et møtested og vil være en ressurs i museets arbeid med inkludering og samfunnsrolle. Avhengig av utfallet i statsbudsjettet, arbeider museet videre med finansiering av bygget og konkretisering av formidlingsinnholdet.

I forslag til statsbudsjett ligger kr 3,5 millioner til oppstart av arbeidet med det nye museet i Nodeviga, konkret arbeidet med den flytende utstillingen/vannspeilet. Det er mål om å ha dette ferdig til Tall Ships Race i 2025. Arbeidet med innholdet i den flytende utstillingen vil ha prioritet etter at basisutstillingen på Tingvatn er ferdig.

Fullføre utstilling om folkevandringstid, lokalisert til Tingvatn, og en utstilling om det amerikanske Lista.

Vest-Agder-museet vil i 2024 arbeide videre med tilrettelegging og formidling for ulike målgrupper ved alle avdelingene. Prioritering av publikumssegmenter ved de ulike avdelingene er redegjort for i museets markedsstrategi for 2024. Arbeidet med utvikling av undervisningstilbud i og utenfor DKS videreføres. I 2024 arbeides det med formidling av Vest-Agder-museets vandretur «Det snakker vi ikke om! Familiehemmeligheter etter krigen», som vandrer til tre utstillingssteder i Norge i løpet av året. Materialet fra prosjektet formidles også gjennom en omfattende skoleturné i tre DKS-distrikter i Agder. «Det snakker vi ikke om!» er en del av det internasjonale samarbeidsprosjektet «Identity on

the line» (I-ON), som Vest-Agder-museet leder. I-ON avsluttes formelt høsten 2023, men materialet fra prosjektet er tilgjengelig og formidles på nett, blant annet en «digital school package», og Vest-Agder-museet har en engelskspråklig rollup-utstilling om prosjektet til utlån for museer og videregående skoler.

Tilbudet til barn og unge videreutvikles, særskilt i skolens ferier. Vest-Agder-museet tilstreber aktivitetsbaserte opplegg for sine gjester, taktilt og digitalt.

Museet vil fortsette å legge vekt på å knytte målrettede formidlingsprosjekter til prosjekter innen forskning, samlingsforvaltning og bygningsvern. I den forbindelse vil vi arbeide videre med 3D-prosjekter kombinert med virtuell opplevelse, som vi tidligere har fått støtte til; denne gang knyttet til 2. verdenskrig og som en forsmak på hva som kan oppleves i det nye museumsbygget.

Vi vil produsere fem nye utstillinger knyttet til samlingene på DigitaltMuseum i 2024.

Vest-Agder-museet utforsker også andre muligheter innen digital formidling. I Mandal vil vi arbeide med bruk av kunstig intelligens i formidling av kunstsamlingen i samarbeid med skoleelever i et prosjekt støttet av fylkeskommunen. Metodikken kan utvikles til et DKS-opplegg og overføres til andre avdelinger.

Fasilitetene for både publikum og ansatte ved Kristiansand museum er dårlige. Det gjennomføres i 2024 en mulighetsstudie med tanke på å avklare opprusting av dagens bygningsmasse, flytting av gammel bygning for gjenbruk eller nybygg.

Museet skal være en aktiv deltaker i samfunnet og arbeide for synlighet og tilstedeværelse også utenfor museets egne avdelinger. Vi tilbyr utstillinger i det offentlige rom, skoleturneer, foredrag, by- og bygdevandring og deltar i fellesinitiativ og festivaler i lokalsamfunnene.

Ordningen med gratis adgang for familier med utfordrende økonomi, flyktninger og asylsøkere videreføres.

I 2024 skal museet gi ut tre publikasjoner, en om militærhistorien på Oddeøya, en om Snartemofunnene og en om Cassandra Bonde, en 1700-tallskvinne med et turbulent liv som prostituert og kongens elskerinne og som fraskilt kvinne etter et stormfullt ekteskap i Kristiansand.

Helhetlig samlingsforvaltning

Vest-Agder-museet vil i 2024 videreføre arbeidet med innflytting til nytt magasin. I den forbindelse prioriteres «hurtigregistrering» og utlegging på Digitalt museum av gjenstander som flyttes. Bedre oversikt over samlingene gir både økt sikkerhet og bedre muligheter for forskning og formidling. I løpet av 2024 skal alle gjenstander som er flyttet inn på nytt magasin være fotografert og ha gjennomgått en første registrering i Primus. Totalt skal 3500 nye gjenstander være registrert og 1000 av disse være publisert på Digitalt museum.

Som ledd i arbeidet med flytting av samlingene foretas også avhending av gjenstander som er ødelagt eller fremstår som ukomplette og uten kildeverdi. Avhending vurderes av avhendingskomiteen.

Museets inntak av nye gjenstander skal være i tråd med innsamlingsplan og faglige fokusområder. Inntak skal være vurdert av inntakskomiteen.

Museets gruppe for materiell samtidsdokumentasjon arbeider for inntak av gjenstander som dokumenterer viktige hendelser, samfunnsdebatter eller aspekter ved folks hverdag i inneværende år/nære fortid.

Museet benytter Primus i samlingsarbeidet. Publisering skjer på Digitalt museum og Agderbilder. Flertallet av museets foto som i dag ligger på Agderbilder skal i løpet av 2024 også være tilgjengelige på Digitalt museum.

Spectrum benyttes som rettesnor i samlingsforvaltningsarbeidet og vil på sikt bli innført som mal for arbeidet.

Trygg ivaretagelse

Vest-Agder-museet overtok høsten 2022 nytt magasin. I 2023-2025 vil arbeidet innen samlingsforvaltning bli preget av flytting av gjenstander til nytt magasin og omrokkeringer i andre magasiner som følge av dette.

Når flytting til nytt magasin er gjennomført, vil oppbevaringsforholdene for museets gjenstander i hovedsak være gode. Ett unntak er deler av det rullende materiellet ved Setesdalsbanen. Arbeidet med å få resterende bevaringsverdig rullende materiell under tak er startet opp og vil bli videreført innenfor tilgjengelige økonomiske rammer i 2023. Jernbanedirektoratet utarbeidet i 2022 en rapport til Samferdselsdepartementet som bl.a. omhandler haller til rullende materiell. Denne vil danne grunnlaget for fremtidige bevilgninger.

Vedlikeholdssituasjonen for det rullende materiellet ved Setesdalsbanen vil ha et særlig fokus også i 2024. Museet har mål om å ha lok 2 klar til sesongen 2024, mens lok 5 skal være klar til sesongen 2026 (begge er pt. i England).

Museet skal sammen med den andre deltakerne avklare fremtidig struktur på Agderbilder og forholdet til Nasjonalbiblioteket.

Vest-Agder-museet forvalter 129 bygninger, hvorav 103 er antikvariske bygg. Noen av byggene er blant de viktigste kulturminnene på Agder. Museet har fire ansatte knyttet til antikvarisk bygningsvern, to av disse har stillinger kombinert med vaktmesteroppgaver. Det avsettes egne ressurser og søkes eksternt finansiering til opprusting og vedlikehold av den antikvariske bygningsmassen i tråd med fremdrifts- og prioriteringsplaner. Museet har søkt Kulturdep. om styrking av den faste staben knyttet til antikvarisk bygningsvedlikehold, men denne ble ikke innvilget for 2023. Agder fylkeskommune har de siste årene avsatt mellom en og to millioner ekstra til bygningsvern i Vest-Agder-museet. Styret i Vest-Agder-museet har også avsatt en million ekstra fra disposisjonsfond i 2023, direktøren foreslår at dette videreføres også for 2024. I tillegg søkes kommuner, Jernbanedirektoratet, Riksantikvaren, private fond og stiftelser om støtte.

I utvelgelsen av hvilke bygg som skal prioriteres har museet lagt vekt på de byggene som har størst potensiale for akselererende forfall. I tillegg er vektlagt byggenes kulturhistoriske- og

formidlingsverdi. I tillegg er lagt vekt på organisasjonens kapasitet til å følge opp istandsettingen. Dette gir da også en geografisk spredning i tiltakene ut fra at museet har håndverkere som kan følge opp prosjektene på ulike avdelinger.

Med bakgrunn i ovenstående prioriteres i 2024 nedenstående prosjektet. Disse er i tråd med museets 5-års plan for antikvarisk vedlikehold.

- Slutføring av istandsetting Waages hus i Farsund
- Slutføring av istandsetting årestua ved Kristiansand museum
- Slutføring av Hornesund holdeplass i Beihøldalen, Setesdalsbanen
- Videre istandsetting Andorsengården, Mandal
- Tak på «Henrik Wergelandsgt.» og «Tordenskjoldsgt» ved Kristiansand museum
- Takrenner og vinduer Åptahuset
- Tak Midthasselhuset, Vanse
- Vinduer spinneribygget, Sjølingstad Uldvarefabrik

Gjennom opplæring og dokumentasjon skal ansatte og frivillige sikre den håndbårne kunnskapen knyttet til driften på Sjølingstad, Setesdalsbanen, Hestmanden og bygningsvern.

Museet skal ivareta sine flytende fartøy på en sikker, men også antikvarisk korrekt, måte og sikre at disse innehar pålagte sertifikater. Det er søkt ekstra tilskudd til vedlikehold for både Hestmanden og Solstrand (Flekkefjord). Hestmanden skal i dokk for hovedklassing høsten 2024.

Evakueringsplaner for alle avdelinger slutføres (del 5 av museets sikringsplan).

Aktiv samhandling

Vest-Agder-museets avdelinger skal være viktige faglige og sosiale møteplasser i sine lokalsamfunn. Museets slagord er: "Vi forteller din historie".

Museets samfunnsrollearbeid er knyttet til å løfte tabubelagte og utfordrende tema, og involvere lokalbefolkningen i formidlings og utviklingsprosjekter.

Frivillige skal være en viktig ressurs i museet. Ved Hestmanden og Setesdalsbanen bemanner frivillige skip og tog, samt bidrar med kompetanse i bevaringsarbeidet.

Museet skal ha tett samarbeide med de andre museene på Agder, særlig innen samlingsforvaltning, bygningsvern og formidling. Museet flytter inn i fellesmagasin med Lindesnes fyrmuseum, samlokalisert med Kunstsilo.

Vest-Agder-museet skal samarbeide med museer, Arkivet og universitetet om Forskernettverk Agder.

Museet og UiA samarbeider om utplassering av studenter innen humaniora og kunsthøgskolen.

Arkivet freds og menneskerettighetssenter og Vest-Agder-museet samarbeider om krigsseilerhistorie.

Museets ansatte deltar aktivt i faglige nettverk, både i regi av Kulturdirektoratet, men også f.eks. nettverket for museumsbanene, Norsk Fartøyvernforening osv.

Vest-Agder-museet samarbeider aktiv med Visit Sørlandet utvikling (tidligere USUS) om både markedsføring og arrangementer.

Museet leder og drifter Agderbilder.

Museet tar initiativ til, og inngår også i andre relevante samarbeidskonstellasjoner.

Samarbeidet med kommuner, reiseliv/næringsliv om Lister som folkevandringstidsregionen videreføres og avklares.

Vest-Agder-museet skal være en aktiv og konstruktiv bidragsyter i prosessen rundt arkiv- og museumsstrukturen på Agder. Museet skal arbeide for å sikre god faglig forankring og at ressursene til museum utnyttes best mulig.

Forretning

De statlige bevilgningene er blitt mindre de siste årene. Dette medfører at museet må skaffe mer av sine midler selv, enten gjennom økt egeninntjening eller gjennom private tilskudd til konkrete prosjekter. Det vil bl.a. være viktig å avklare forholdet mellom statens krav til økt inntjening og kommunenes/fylkeskommunens ønske om lavterskel/gratis adgang ved enkelte avdelinger. Museets arbeid med digitalisering skal gi økt synlighet og bidra til mer oppmerksomhet og flere fysiske besøk.

Museet vil også i 2024 arbeide for økt «mersalg» ved sine avdelinger. Museet hadde i 2021 «internseminar» med innledere fra Bymuseet i Bergen som har arbeidet godt med dette. Pga. korona har det vært vanskelig å få fulgt det opp videre, men museet vil ta opp igjen denne tråden i 2024. Museet er opptatt av å underbygge avdelingenes egenart og ønsker at vare- og suvenirtilbudet også skal gjenspeile dette. Museet vil arbeide med økt mersalg gjennom tre tiltak:

1. Bedre presentasjon av varene og organisering av museumsbutikkene. Butikkdesigner bidrar med innspill før sommersesongen 2024.
2. Flere varer som kan fungere som «samleserier» på tvers av avdelingene, f.eks. krus med motiv fra avdelingene, «byggesett» som allerede finnes synliggjøre at det er andre tilsvarende sett på andre avdelinger.
3. Pilot på Kanonmuseet med utvikling av helt nye produkter med utgangspunkt i museets samlinger.

Museet skal videreføre arbeidet med å digitalisere arbeidsflyten for å kunne bruke personalressursene mer rettet mot museets kjerneoppgaver. Det arbeides også videre med å flytte mer salg av billetter, produkter (bøker og garn) og andre tjenester over på nett, samt sette fokus på museets årskort for å øke graden av «gjenkjøp». Markedsføring av museets aktiviteter er viktig og Vest-Agder-museet skal være synlige der våre målgrupper søker informasjon og inspirasjon i analoge og digitale kanaler.

Organisasjonsutvikling

Vest-Agder-museet er en geografisk spredd organisasjon med et stort spekter av ansatte med ulik fagkompetanse og arbeidsfelt. For å skape felles forståelse for virksomhetens mål er det viktig å

bygge en gjennomgående «vi-kultur». Fellessamlinger er viktige møtearenaer for å sikre involvering og eierskap til felles mål, samt å være et møtepunkt i de ulike faggruppene. Fellessamlingene er i tillegg viktige sosiale arenaer der det bygges kollegiale bånd på tvers av avdeling og fag. Museets studieturer for alle ansatte hvert annet år (neste gang i 2024) er på samme måte viktig for felles samhold, både faglig og sosialt.

For å bygge en felles bedriftskultur ønsker museet å arbeide med å videreutvikle tverrfaglig samarbeid internt (og eksternt) og med faglig utvikling blant alle yrkesgrupper i museet gjennom kompetanseheving. Kulturbygging og kompetanseheving er viktige virkemiddel for å utvikle museet som en attraktiv arbeidsgiver, både ift. å beholde godt kvalifiserte ansatte og for å rekruttere nye.

Felles rutiner og verktøy for økonomistyring, HMS/internkontroll og personal styrkes og digitaliseres ytterligere, og informasjonsflyt internt forblir et viktig fokusområde. Dette skal skje i tråd med utarbeidet strategi som bl.a. definerer nyhetsbrev, intranett og e-post fra direktør og administrasjon som viktige kanaler. Systematisk arbeid med forebyggende HMS og internkontroll, både på institusjons- og avdelingsnivå, i tråd med lov- og avtaleverk er et viktig fokusområde.

FNs bærekraftsmål og ICOMs etiske regelverk er viktige rettesnorer i museets arbeid, både innenfor organisasjonsutvikling og innenfor de øvrige av museets arbeidsfelt. Mangfold og likestilling er fokusområder gjennom arbeidet med åpenhetsloven, der både menneskerettigheter og arbeidsrettigheter er fokusområder. Arbeidet med åpenhetsloven foregår både internt og eksternt, på leverandørnivå. Bærekraft og gjenbruk skal være et gjennomgående fokus når det gjelder nybygg, etablering av nye utstillinger og øvrige deler av museets virksomhet.

John Olsen 23. oktober 2023
Direktør